

Posudok na habilitačnú prácu

Morálne dilemy v psychologických súvislostiach

Autorka: PaedDr. Petra Lajčiaková, PhD.

Oponentka: Doc. PhDr. Marta Popelková, PhD.

PhDr. Petra Lajčiaková, PhD. predložila ako svoju habilitačnú prácu v odbore Pedagogická, poradenská a školská psychológia monografiu Morálne dilemy v psychologických súvislostiach.

Monografia poskytuje prehľad súčasného a doterajšieho stavu poznania v oblasti psychológie morálky, morálneho usudzovania, správania i morálnych dilem. Zámerom autorky bolo „vstúpiť do sféry psychológie morálky, prihliadajúc na jej interdisciplinárnu atraktivitu, a to starostlivým preskúmaním jej najvýznamnejších teoretických smerov a zároveň relevantného empirického výskumu“.

Z formálneho hľadiska je práca jasne štruktúrovaná, s bohatým zdrojom slovenskej a zahraničnej odbornej literatúry. Dobrú orientáciu a čitateľnosť textu podporuje stručný prehľad základných poznatkov danej koncepcie v úvode a kritický uhol pohľadu nad predstavenou teóriou v závere každej kapitoly. Obsah monografie je prehľadný, rozdelený do piatich po sebe logicky nasledujúcich častí. Po charakteristike nosných termínov a frekvencovaných tém psychológie morálky v prvej kapitole prináša autorka v druhej kapitole prehľad psychologických koncepcií morálky, uvažuje o ich odlišných perspektívach, predstavuje psychologické teórie o morálnom uvažovaní. V tretej časti monografie sa autorka venuje morálnym dilemám z teoretického hľadiska. Štvrtá kapitola pojednáva o morálnych dilemách ako prostriedkoch rozvíjania morálneho uvažovania. Autorka predstavuje príbehy s morálnou dilemou, metódu diskusie o morálnych dilemách a výsledky výskumnej štúdie, ktorej zámer spočíval v overení efektu diskusie o riešení morálnych dilem na úroveň morálnej kompetencie vo vzdelávacom procese, konkrétne u študentov pomáhajúcich profesii – 81 vysokoškolákov odboru psychológie a sociálnej práce. Výsledky podporili zistenia predchádzajúcich štúdií o možnosti rozvoja morálneho uvažovania zámernými edukačnými intervenciami. Predstavenie modelov riešenia dilem považujem za prínosné nielen pre začínajúcich pomáhajúcich pracovníkov, ale aj inšpiratívne pre sebareflexiu skúsených profesionálov, stretávajúcich sa v každodennej praxi s množstvom nejednoznačných situácií. Z tohto aspektu oceňujem úvahu o morálnom distrese v poslednej časti práce, ktorá je vysoko aktuálnou v súčasnosti najmä v oblasti zdravotníckej praxe. V procese rozhodovania sa v

eticky i odborne náročných situáciách, ktoré neposkytujú jednoznačné riešenie, môžu zažívať pomáhajúci pracovníci negatívny stres – distres, čím môže byť ohrozené ich mentálne zdravie. Záverečná kapitola monografie nastoľuje aj etické problémy v podobe úvah o etickej zodpovednosti psychológa, jeho schopnosti kriticky zvážiť a porozumieť etickým štandardom vzhľadom na svoju každodennú prácu.

Otázky do diskusie

1. Akým etickým problémom (dilemám) v súčasnej pandemickej situácii a jej následkom čelia psychológovia? Aké návrhy, resp. zdroje na riešenie týchto problémov sa ponúkajú?
2. Aké nástroje sa ukazujú ako účinné na stimuláciu vývinu v morálnej sfére vo vzdelávacej praxi? Čím možno u študentov rozvíjať kritické úvahy o morálnych problémoch?
3. V čase, keď rastú výzvy pre morálnu myseľ, ktoré faktory najvýraznejšie ovplyvňujú proces morálneho uvažovania jednotlivca? Akú úlohu zohráva v celom priebehu morálna senzitivita?

Záver

Ašpiráciou autorky bolo zdôrazniť výrazný rozvoj psychológie morálky v posledných rokoch, poukázať na jej interdisciplinárny rozmer a podnietiť v tejto oblasti prístup formou dialógu, čo podľa mňa autorka naplnila. Vhodne skĺbila teoretické poznatky, overila v praxi prostriedok, ktorý je využiteľný a aplikovateľný nielen v učiteľskej praxi.

Predložená monografia je vysoko aktuálna z hľadiska osobnosti človeka aj z hľadiska spoločnosti, pretože morálka zostáva aj dnes základom každej kultúry a civilizácie. Monografia je profesionálne zrelá po všetkých stránkach, preto odporúčam, aby PaedDr. Petre Lajčiakovej, PhD., bol po úspešnom habilitačnom konaní a splnení všetkých predpísaných podmienok udelený akademický titul „docent“ v odbore Pedagogická, poradenská a školská psychológia.

V Nitre, 1. 10. 2020

Doc. PhDr. Marta Popelková, PhD.

oponentka